

SKALE STAVOVA PREMA OSOBAMA S TJELESNIM TEŠKOĆAMA (KKS I AKS)

Pedisić A., Vulić – Prtorić A. (2002) **Skale stavova prema osobama s teškoćama** u: Lacković-Grgin K., Proroković A., Čubela V., Penezić Z. (ur.) *Zbirka psihologijskih skala i upitnika I*, Odsjek za psihologiju Filozofskog fakulteta u Zadru.

Autori: Anita Pedisić i Anita Vulić-Prtorić

Priredila: Anita Pedisić

Ispitivanja stavova prema osobama s tjelesnim teškoćama imaju svoju praktičnu važnost koja se očituje u poznavanju stavova onih koji se obučavaju ili rade na poslovima pružanja skrbi i rehabilitacije osobama s teškoćama te onih koji donose zakone relevantne za ove osobe. Rezultati ovakvih ispitivanja i teorijski su relevantni posebice za područje valjanosti komponenti stavova.

Recentnije analize stavova oslanjaju se na multidimenzionalni pristup prema kojem su stavovi sastavljeni od tri komponente: kognitivne, afektivne i bihevioralne.

I neke od postojećih skala za ispitivanje stavova prema osobama s teškoćama orijentiraju se na mjerenje jedne ili više navedenih komponenti stavova.

Neke od najčešće korištenih skala za ispitivanje stavova prema osobama s teškoćama su:

"Attitudes Toward Disabled Persons Scale (ATDP - "Skala stavova prema ' osobama s teškoćama"; Yuker i sur., 1960,1966); "Scale of Attitudes Toward Disabled Persons" (SADP - "Skala stavova prema osobama s teškoćama"; Antonak, 1982) i "Interactions with Disabled Persons Scale" (IDP - "Skala interakcije s osobama s teškoćama"; Gething, 1991).

Budući da se vrlo malo autora bavilo pitanjem međusobnog odnosa navedenih skala, što bi pomoglo daljnjem rasvjetljivanju dimenzija koje mjere te da skale uglavnom nisu korištene na hrvatskom uzorku ispitanika, bilo ih je potrebno primijeniti na našem uzorku te provjeriti njihovu faktorsku strukturu i pouzdanost.

U istraživanju su izvršene neke modifikacije skala stavova, a koje su uključivale promjenu načina odgovaranja (od 1 do 5) i bližu specifikaciju objekta stava koja se i odnosila na osobe s **tjelesnim** teškoćama (Pedisić, 1998).

U prvom ispitivanju sudjelovao je 141 student druge, treće i četvrte godine razredne nastave, predškolskog odgoja, pedagogije i psihologije, a u drugom sudjelovalo je 224 studenta Fakulteta za defektologiju i Ekonomskog fakulteta.

Psihometrijskom analizom rezultata prvog ispitivanja koja je uključivala primjenu faktorske analize zajedničkih faktora i item - analize na skalama stavova, zadržano je ukupno 36 čestica. Faktorska analiza na tom skupu čestica ukazala je na trofaktorsko interpretabilno

rješenje koje se sastojalo od 2 faktora kognitivne komponente stavova i **jednog** faktora afektivne komponente stavova. Tih 36 čestica činile se adaptirane skale stavova koje su primijenjene kod studenata ekonomije i defektologije.

Psihometrijskom analizom tih rezultata odabrano je konačnih 25 čestica koje su pokazale zadovoljavajuću pouzdanost i valjanost kod oba uzorka ispitanika. Ovako formirana skala stavova prema osobama s tjelesnim teškoćama daje mogućnost prikaza rezultata na pojedinim subskalama (dva faktora kognitivne i jedan faktor afektivne komponente stavova) kao i mogućnost prikaza ukupnog rezultata na skali.

1. faktor kognitivne komponente stavova:

Implikacija devijantnih karakteristika i segregacije osoba s tjelesnim teškoćama (9 čestica; $\alpha = .77$ kod studenata ekonomije; $\alpha = .77$ kod studenata defektologije)

2. faktor kognitivne komponente stavova:

Tragično sagledavanje osoba s tjelesnim teškoćama (10 čestica; $\alpha = .80$ kod studenata ekonomije; $\alpha = .82$ kod studenata defektologije)

faktor afektivne komponente stavova:

Nelagoda u interakciji (6 čestica; $\alpha = .78$ kod studenata ekonomije; $\alpha = .81$ kod studenata defektologije)

Rezultati vanjske validacije skale stavova prema osobama s tjelesnim teškoćama ukazuju na sljedeće:

- ukupni rezultat i rezultati na pojedinim faktorima dobro diferenciraju stavove studenata različitog profesionalnog usmjerenja;
- strah od negativne evaluacije, važnost koja se pridaje tjelesnom izgledu drugih i kontakt s osobama s tjelesnim teškoćama bolji su prediktori afektivne nego kognitivnih komponenti, što doprinosi razlikovanju i konstruktnoj valjanosti ovih komponenti stavova.

LITERATURA:

ANTONAK, R.F. (1982). Development and Psychometric Analysis of the Scale of Attitudes Toward Disabled Persons, *Journal of Applied Rehabilitation Counseling*, 13, 2, 22-29.

GETHING, L. (1991). Generality vs. Specificity of Attitudes Towards People with Disabilities. *British Journal of Medical Psychology*, 64, 55-64.

PEDISIĆ, A. (1998). Stavovi prema osobama s tjelesnim teškoćama. Filozofski fakultet u Zadru, Odsjek za psihologiju, *Diplomski rad*.

YUKER, H.E. (1994). Variables that Influence Attitudes Toward People with Disabilities: Conclusion from the Dana. *Journal of Social Behavior and Personality*, 9, 5, 3-22.

YUKER, H.E., BLOCK, J.R. (1986). *Research with the Attitudes Towards Disabled Persons Scales (ATDP) 1960-1985*. Hofstra University, Hempstead, New York.